

Sygn. akt III USK 27/22

POSTANOWIENIE

Dnia 6 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski

w sprawie z odwołania T. sp. z o.o. w B.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.
z udziałem M. O., A. K., M. C., L. H.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 6
października 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od postanowienia Sądu
Apelacyjnego we Wrocławiu
z dnia 24 lutego 2021 r., sygn. akt III AUa 1916/20,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
odstępuje od obciążania organu rentowego zwrotem kosztów
postępowania wywołanego wniesieniem tej skargi kasacyjnej na
rzecz odwołującej się Spółki.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 31 sierpnia 2017 r., VII U 509/15, Sąd Okręgowy-Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Jeleniej Górze, w sprawie o podleganie ubezpieczeniom społecznym, oddalił odwołania T. sp. z o.o. w B. od decyzji z dnia 30 kwietnia 2014 r., nr [...] i 24 lutego 2015 r., nr [...], z dnia 30 kwietnia 2014 r., nr [...] i 20 marca 2015 r., nr [...], z dnia 10 kwietnia 2014 r., nr [...] i 20 maja 2014 r., nr [...] oraz z dnia 17 kwietnia 2014 r., nr [...] i 24 lutego 2015 r., nr [...] Zakładu

Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. oraz orzekł o zwrocie kosztów zastępstwa procesowego.

Sprawa była już rozpoznawana przez Sąd Najwyższy, który wyrokiem z dnia 10 września 2020 r., III UK 123/19 (niepublikowany) uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 22 maja 2018 r. i przekazał sprawę temu Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego. Uzasadnienie tego wyroku Sądu Najwyższego zawiera szczegółowe przedstawienie skomplikowanego przebiegu postępowania w sprawie (por. wydany w analogicznym stanie faktycznym wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 września 2020 r., III UK 61/19, OSNP 2021 nr 6, poz. 69, według którego decyzję organu rentowego o unieważnieniu zaświadczenia A1 powinno poprzedzać porozumienie z instytucją właściwą Państwa Członkowskiego, celem uniknięcia naruszenia zasady podlegania jednemu ustawodawstwu właściwemu). Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w wyroku z dnia 10 września 2020 r., III UK 123/19, można sprowadzić do tezy, że legitymowanie się poświadczeniem na formularzu A1 o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu w państwie członkowskim miejsca wykonywania pracy najemnej nie może być ignorowane przy ustaleniu ustawodawstwa mającego zastosowanie do zainteresowanego i dopiero jego wycofanie lub uznanie za nieważne, po ponownym rozpatrzeniu podstaw jego wydania, umożliwia ustalenie ustawodawstwa państwa członkowskiego miejsca zamieszkania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu wyrokiem z dnia 24 lutego 2021 r., III AUa 1916/20, uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego i umorzył postępowanie w sprawie, a także zasądził od strony pozwanej (organu rentowego) na rzecz T. sp. z o.o. w B. kwotę 2.400 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za obie instancje i w postępowaniu kasacyjnym. Sąd Apelacyjny ustalił dodatkowo, że pismem z 29 stycznia 2020 r. belgijska instytucja ubezpieczeniowa wyraziła zgodę na zawarcie porozumienia wyjątkowego z polskim organem rentowym w sprawie ubezpieczonych pracowników T. Sp. z o.o. w B., zgodnie z którym pracownicy, w okresie oddelegowania do pracy na terenie Belgii, podlegają polskiemu ustawodawstwu w zakresie zabezpieczenia społecznego. W konsekwencji ZUS

wydał w stosunku do tych osób zaświadczenia o ustawodawstwie dotyczącym zabezpieczenia społecznego na formularzach A1. W ocenie Sądu Apelacyjnego, należało umorzyć postępowanie w oparciu o art. 477¹³ § 1 k.p.c., gdyż organ rentowy uczynił zadość żądaniu spółki wnoszącej odwołania. Doszło więc do zaspokojenia w całości roszczenia objętego przedmiotem zaskarżonych decyzji. To zaś uzasadniało zastosowanie art. 477¹³ § 1 k.p.c., mimo że nie doszło do formalnego uchylecia zaskarżonych decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w L.. Najistotniejsze bowiem znaczenie miało podjęcie przez organ rentowy decyzji uwzględniających stanowisko odwołującej się spółki, które w tym przypadku przybrało formę zaświadczeń o ustawodawstwie polskim dotyczącym zabezpieczenia społecznego mającym zastosowanie do pracowników spółki.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku organ rentowy zarzucił naruszenie: a) art. 355 § 1 w związku z art. 386 § 3 k.p.c., przez niezastosowanie tych przepisów i nieumorzenie postępowania sądowego na ich podstawie, mimo że wystąpiła zbędność wydania orzeczenia, ponieważ poza postępowaniem sądowym zrealizowano cel, dla którego złożono odwołania od decyzji organu rentowego; b) art. 477¹³ § 1 k.p.c., przez jego zastosowanie w stanie faktycznym sprawy i umorzenie postępowania sądowego w oparciu o ten przepis w sytuacji, gdy nie było ku temu podstaw.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej. W uzasadnieniu wniosku stwierdził, że art. 477¹³ § 1 k.p.c. ma jednoznaczne brzmienie, z którego wynika, że pozwala on na umorzenie postępowania sądowego wyłącznie w przypadku zmiany lub uchylecia zaskarżonej decyzji. W przedmiotowej sprawie zostały wydane zaświadczenia A1, które w żaden sposób nie wzruszały prawomocnych decyzji organu rentowego, bowiem miały wobec nich charakter następczy. Zdaniem skarżącego organu zaskarżone decyzje nie zostały zmienione ani uchylone w żadnym zakresie, co wykluczało zastosowanie art. 477¹³ § 1 k.p.c.

Pełnomocnik organu rentowego wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik T. Sp. z o.o. w B. wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, a w razie jej przyjęcia do rozpoznania o oddalenie skargi kasacyjnej oraz zasądzenie od organu na rzecz skarżącej kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Nie przysługuje od każdego orzeczenia sądu drugiej instancji, które nie satysfakcjonuje strony skarżącej. Wnosi się ją do Sądu Najwyższego od prawomocnego wyroku poza tokiem instancji. Jej przyjęcie do merytorycznego rozpoznania musi być uzasadnione istotnym interesem publicznym, w szczególności potrzebą dokonania wykładni przepisów, które jeszcze nie doczekały się sądowej interpretacji albo wywołują wątpliwości interpretacyjne, rozstrzygnięciem istotnych zagadnień prawnych, zwłaszcza o charakterze precedensowym, dotychczas nierozważanych przez Sąd Najwyższy, wreszcie wyeliminowaniem orzeczeń oczywiście i rażąco wadliwych. Wniesienie skargi kasacyjnej doznaje istotnych ograniczeń, pozwalających Sądowi Najwyższemu na wstępną selekcję spraw, które będą merytorycznie rozpoznane (tzw. przedsąd).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (skarga jest oczywiście uzasadniona), należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPiUS 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Zarzut oczywistej zasadności skargi kasacyjnej może więc dotyczyć jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Chodzi zatem o taką sytuację, gdy nie tylko zgłoszony zarzut jest słuszny, ale także stwierdzona nieprawidłowość jest tego rodzaju, że powoduje jaskrawą wadliwość zaskarżonego orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, LEX nr 2057365).

W rozpoznawanej sprawie żadna taka okoliczność nie miała miejsca. Skarżący próbuje dowieść, że aby zastosować art. 477¹³ k.p.c. konieczna byłaby zmiana, czy też uchylenie zaskarżonych decyzji, a więc innymi słowy wyeliminowanie ich z obrotu. Na uzasadnienie swojego stanowiska powołuje się na pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2011 r., III UK 196/10 (OSNP 2012 nr 17-18, poz. 222) oraz w postanowieniu Sądu Najwyższego z 15 listopada 2018 r., I UZ 40/18 (LEX nr 2577416), z których wynika, że na podstawie

art. 477¹³ k.p.c. nie może być umorzone postępowanie sądowe z pozostawieniem negatywnej dla skarżącego decyzji, od której wniósł odwołanie. Skarżący twierdzi, że właściwą podstawą prawną umorzenia postępowania sądowego w rozpoznawanej sprawie nie powinien być art. 477¹³ § 1 k.p.c., lecz art. 355 w związku z art. 386 § 3 k.p.c., ponieważ wystąpiła zbędność wydania wyroku (poza postępowaniem sądowym zrealizowano cel, dla którego złożono odwołanie od decyzji organu rentowego).

Należy jednak zauważyć, że w wielu orzeczeniach Sąd Najwyższy nie przyjmował tak kategorięcznego stanowiska. W postanowieniu z dnia 16 lipca 1998 r., II UKN 138/98 (OSNAPiUS 1999 nr 13, poz. 440) Sąd Najwyższy powołał obie te podstawy procesowe równocześnie i przyjął, że wydanie przez organ rentowy decyzji w całości uwzględniającej żądanie ubezpieczonego, będące przedmiotem kasacji uzasadnia uchylenie nieprawomocnych orzeczeń sądów obu instancji i umorzenie postępowania (art. 477¹³ w związku z art. 386 § 3 i art. 355 § 1 k.p.c.). Stanowisko to w pośredni sposób ma także potwierdzenie w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2018 r., III SPP 63/17 (LEX nr 2459694), w którym przyjęto, że nieuzasadniona jest skarga na przewlekłość postępowania, które na podstawie art. 477¹³ k.p.c., mogło zakończyć się tylko jego umorzeniem (por. też postanowienie Sądu Najwyższego: z dnia 25 stycznia 2012 r., II UK 225/11, LEX nr 1215434 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2017 r., II UK 423/16, LEX nr 2401070).

Podobne poglądy prezentowane są także w orzecznictwie sądów powszechnych, w którym sądy przyjmują, że wskazana w art. 477¹³ k.p.c. "zmiana zaskarżonej decyzji" nie musi polegać na wydaniu nowej decyzji zmieniającej zaskarżoną, ale na wydaniu takiej decyzji, której skutkiem jest uwzględnienie w całości lub w części żądania strony objętego przedmiotem zaskarżonej decyzji (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 24 czerwca 2015 r., III AUa 246/15, LEX nr 1746823; podobnie wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 29 marca 2017 r., III AUa 489/16, LEX nr 22952710).

Stanowisko o możliwości zastosowania art. 477¹³ k.p.c., tylko w razie wydania przez organ rentowy decyzji zmieniającej lub uchylającej, nie jest także stanowczo wyrażane w literaturze. Podkreśla się, że ani z art. 83 ust. 6 ustawy o

systemie ubezpieczeń społecznych ani z art. 477¹³ § 1 k.p.c. nie wynika, aby ustawodawca określił przedmiot rozumiany jako sprawy, w których dopuszczalne jest wydanie decyzji zamiennej, co uprawnia do przyjęcia poglądu, że możliwość wydania decyzji zamiennej istnieje we wszystkich sprawach, w których organ rentowy w ogóle uprawniony (zobowiązany) jest wydać decyzję, od której przysługuje odwołanie. (zob. M. Szymanowski: Decyzja zamienna organu rentowego, Radca Prawny-Zeszyty naukowe 2019 nr 3, s. 5).

Z powyższych rozważań wynika, że w rozpatrywanym przypadku nie można mówić o wadliwości orzeczenia prowadzącej do oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Na marginesie - w kontekście podniesionej potrzeby uzasadnienia przyjęcia skargi kasacyjnej istotnym interesem publicznym - można byłoby zastanawiać się, jaki interes (*gravamen*) ma organ rentowy w zaskarżeniu, skoro uważa, że postępowanie i tak powinno być umorzone, tylko na innej podstawie prawnej (art. 355 § 1 k.p.c.). Jeżeli motywem złożenia skargi była chęć wykazania, że organ rentowy nie przegrał sprawy w całości (w kontekście rozstrzygnięcia o kosztach procesu), to skarżący ten cel mógł osiągnąć, bez wniesienia skargi kasacyjnej, przez złożenie zażalenia poziomego na podstawie art. 394² § 1¹ pkt 3 k.p.c.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach orzeczono w oparciu o art. 102 k.p.c. z uwagi na skomplikowany charakter sprawy (koszty uprzedniego postępowania kasacyjnego zostały już rozliczone).

[as]